

7. Звірківський І. В. Деякі аспекти сучасного українсько-російського культурного діалогу / І. В. Звірківський // Трибуна. – 1999. – №3–4. – С.34–35.

8. Конституція України // Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. У 2 ч. [Упоряд.: І. О. Кресіна, В. Ф. Панібуд'яська; за ред. В. Ф. Панібуд'яської]. – К.: Вища школа, 1997. – Ч.2. – 704 с.

9. Кульчицький С. Україна і Росія: переваги і небезпеки «особливих відносин»: Роздуми історика / С. Кульчицький // Ін-т історії НАН України. – К., 2004. – 113 с.

10. Лернатович В. Правий радикалізм і національна ідея. Духовно-ідеологічний зріз української і російської націоналістичної преси 1989–1997 років / В. Лернатович. – Львів, 1998. – 71 с.

11. Национальный состав Компартии Украины // Комуніст України. – 2000. – №2. – С.36–37.

12. Передвиборна програма Прогресивної соціалістичної партії України // Голос України. – 2007. – 22 вересня.

13. Петровський В. В. Українсько-російські взаємини в сучасній західній науковій літературі (1991–2001 рр.) / В. В. Петровський. – Х.: Майдан, 2003. – 492 с.

14. Пирожков С. Внешние трудовые миграции в Украине: социально-экономический аспект / С. Пирожков, Е. Малиновская, А. Хмара. – К., 2003. – 134 с.

15. Розумний М. Фактори сучасної національної самоідентифікації українців / М. Розумний // Політичний менеджмент. – 2007. – №1. – С.93–99.

16. Семенов Ю. И. Этнос, нация, диаспора / Ю. И. Семенов // Этнографическое обозрение. – 2000. – №2. – С.64–78.

17. Тураев В. А. Этнополитология: учеб. пособие / В. А. Тураев. – М.: Логос, 2004. – 388 с.

18. Українофоб М. Смолін та «український сепаратизм» у Росії (до питання сучасного стану українофобства в Росії) / М. Українофоб [Дзю В. Українська діаспора в Росії. Українсько-російські взаємовідносини: історія, наука, релігія]. – Львів: Бак, 2002. – 304 с.

19. Українська вища освіта в Росії. До питання організації українського вищого навчального закладу в Москві у 80-х – на поч. 90-х років ХХ ст. – першій чверті ХХІ ст. [Дзю В. Українська діаспора в Росії. Українсько-російські взаємовідносини: історія, наука, релігія]. – Львів: Бак, 2002. – 304 с.

20. Українська консервативна республіканська партія // Політичні партії України. – К.: ТОВ «К.І.С.», 1998. – 704 с.

21. Численность и состав населения СССР. По данным Всесоюзной переписи населения 1979 года. – М.: Финансы и статистика, 1985. – 365 с.

References

1. Burkovs'kyj I. Nacional'ni procesy v SSSR pisljalalins'koi' epochy / I. Burkovs'kyj // Rozbudova derzhavy. – 1998. – №1/2. – С.16–24.

2. Vystup Prezidenta Ukrai'ny L. M. Kravchuka na Mizhnarodnij konferencii' z antysemityzmu v Brjusseli / Nacional'ni procesy v Ukrai'ni: istorija i suchasnist'. Dokumenty i materialy. Dovidnyk. U 2 ch. / [Uporjad.: I. O. Kresina, V. F. Panibud'laska]; za red. V. F. Panibud'lasky. – K.: Vyshha shkola, 1997. – Ch.2. – 704 s.

3. Vishnevskij A. G. Raspad SSSR: jetnicheskie migracii i problema diaspor / A. G. Vishnevskij // Obshhestvennye nauki i sovremennost'. – 2000. – №3. – С.115–130.

4. Jevtuh V. B. Etnonacional'na struktura ukrai'ns'kogo suspil'stva: Dovidnyk / V. B. Jevtuh, V. P. Troshhyns'kyj K. Ju. Galushko, K. O. Chernova. – K.: Naukova dumka, 2004. – 342 s.

5. Jevtuh V. B. i dr. Ukrai'ns'ka diaspora. Sociologichni ta istorychni studii' / V. B. Jevtuh i dr. – K.: Vydav. UANNP «Feniks», 2003. – 228 s.

6. Zakon Ukrai'ny pro nacional'ni menshyny v Ukrai'ni // Nacional'ni procesy v Ukrai'ni: istorija i suchasnist'. Dokumenty i materialy. Dovidnyk. U 2 ch. / uporjad.: I. O. Kresina, V. F. Panibud'laska; za red. V. F. Panibud'lasky. – K.: Vyshha shk., 1997. – Ch.2. – 704 s.

7. Zvirkovs'kyj I. V. Dejaki aspekty suchasnogo ukrai'ns'ko-rosijs'kogo kul'turnogo dialogu / I. V. Zvirkovs'kyj // Trybuna. – 1999. – №3–4. – С.34–35.

8. Konstytucija Ukrai'ny // Nacional'ni procesy v Ukrai'ni: istorija i suchasnist'. Dokumenty i materialy. Dovidnyk. U 2 ch. [Uporjad.: I. O. Kresina, V. F. Panibud'laska; za red. V. F. Panibud'lasky]. – K.: Vyshha shkola, 1997. – Ch.2. – 704 s.

9. Kul'chyc'kyj S. Ukrai'na i Rosija: perevagy i nebezpeky «osoblyvyh vidnosyn»: Rozdumy istoryka / S. Kul'chyc'kyj // In-t istorii' NAN Ukrai'ny. – K., 2004. – 113 s.

10. Lernetovych V. Pravyj radykalizm i nacional'na ideja. Duhovno-ideologichnyj zriz ukrai'ns'koi' i rosijs'koi' nacionalistychnoi' presy 1989–1997 rokov / V. Lernetovych. – L'viv, 1998. – 71 s.

11. Nacional'nyj sostav Kompartii Ukrainy // Komunist Ukrai'ny. – 2000. – №2. – С.36–37.

12. Peredyvorna programa Progresyvnoi' socialistychnoi' partii' Ukrai'ny // Golos Ukrai'ny. – 2007. – 22 veresnja.

13. Petrovs'kyj V. V. Ukrai'ns'ko-rosijs'ki vzajemny v suchasnij zahidnij naukovej literaturi (1991–2001 rr.) / V. V. Petrovs'kyj. – H.: Majdan, 2003. – 492 s.

14. Pirozhkov S. Vneshnie trudovye migracii v Ukraine: social'no-jekonomicheskij aspekt / S. Pirozhkov, E. Malinovskaja, A. Hmara. – K., 2003. – 134 s.

15. Rozumnyj M. Faktory suchasnoi' nacional'noi' samoidentyfikacii' ukrai'nciv / M. Rozumnyj // Politychnyj menedzhment. – 2007. – №1. – С.93–99.

16. Semenov Ju. I. Jetnos, nacija, diaspora / Ju. I. Semenov // Jetnograficheskoe obozrenie. – 2000. – №2. – С.64–78.

17. Turaev V. A. Jetnopolitologija: ucheb. posobie / V. A. Turaev. – M.: Logos, 2004. – 388 s.

18. Ukrai'nofob M. Smolin ta «ukrai'ns'kyj separatyzm» u Rosii' (do pytannja suchasnogo stanu ukrai'nofobstva v Rosii') / M. Ukrai'nofob [Dz'o V. Ukrai'ns'ka diaspora v Rosii'. Ukrai'ns'ko-rosijs'ki vzajemvidnosyny: istorija, nauka, religija]. – L'viv: Bak, 2002. – 304 s.

19. Ukrai'ns'ka vyshha osvita v Rosii'. Do pytannja organizacii' ukrai'ns'kogo vyshhogo navchal'nogo zakladu v Moskvi u 80-h – na poch. 90-h rokov XX st. – pershij chverti XXI st. [Dz'o V. Ukrai'ns'ka diaspora v Rosii'. Ukrai'ns'ko-rosijs'ki vzajemvidnosyny: istorija, nauka, religija]. – L'viv: Bak, 2002. – 304 s.

20. Ukrai'ns'ka konservatyvna respublikans'ka partija // Politychni partii' Ukrai'ny. – K.: TOV «K.I.S.», 1998. – 704 s.

21. Chislennost' i sostav naselenija SSSR. Po dannym Vsesojuznoj perepisi naselenija 1979 goda. – M.: Finansy i statistika, 1985. – 365 s.

Semko V. L., candidate of political sciences associate professor of department of political sciences, Kyiv national university building and architecture (Ukraine, Kyiv), vls14@ukr.net

Ukrainian ethnos: finding of status of ethnos that forms the state

The article analyzes a wide range of socio-political processes that accompanied the acquisition of Ukrainian ethnos state-status. Such key problems, as ethnic descriptions of Ukrainian society, ethnic-political maintenance of concepts «The Ukrainian people», and «Ukrainian nation», basic principles of public ethnic policy and other questions that in terms independence purchased an exceptional value, are investigated, as on their decision the future of the Ukrainian state depended directly. The process of legal registration of formative the state status of the Ukrainian ethnos is investigated. Key reasons of strategy of development of public ethnic policy politics are formulated in independent Ukraine. Ethnic composition of population of Ukraine, structure and conformities to law of resettlement of ethnic Ukrainians, is analysed on regions and areas of Ukraine. The state of the Ukrainian diaspora is separately investigated in the Russian federation. Separate attention is spared to the problem of maintenance and development of Ukrainian ethnic consciousness among Ukrainians of Russia. In the article drawn conclusion about absolute maintenance of the Ukrainian ethnic identity among Ukrainians of Russia.

Keywords: ethnic politics, Ukrainian ethnos, status, Ukrainians, culture, ethnic identity, migrations, diaspora.

УДК 329.058(477)

Шкірчак С. І.,

викладач кафедри політичних наук,
Чорноморський національний університет
ім. Петра Могили (Україна, Миколаїв),
serhij.shkirchak@chmnu.edu.ua

ПРОБЛЕМА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ПРОГРАМАХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Охарактеризовано місце, яке займає питання громадянського суспільства у програмних документах провідних політичних партій сучасної України. На прикладі програм головних політичних партій, які представлені у Верховній раді України VIII скликання, виявлено основні відмінності у

розумінні ними ролі громадянського суспільства в українському політичному житті після «Революції гідності». В результаті аналізу програм політичних партій простежується чітка закономірність – чим більше програми партій відстоюють опікунську роль держави, тим менше в ній приділяється увага інститутам громадянського суспільства. Встановлено, що ряд програм партій мають популістський характер та є переліком передвиборчих гасел, як наслідок, словосполучення «громадянське суспільство» вживається в цих програмах без належного змістового наповнення. Виявлено, що у деяких програмах політичних партій (наприклад, «Блок Петра Порошенка «Солідарність») пропонується перекласти ряд функцій держави на інститути громадянського суспільства (ці позиції вступають у протиріччя з теорією громадянського суспільства). Як підсумок, з'ясовано, що у програмах практично не відображено місце партій у структурі інститутів українського громадянського суспільства.

Ключові слова: політична партія, громадянське суспільство, громадянська самоорганізація, державна влада, громадська організація, парламент, популізм.

Особливості функціонування та розвитку громадянського суспільства в Україні давно є однією з найбільш актуальних проблем (а тому і найбільш досліджуваною) у вітчизняній політичній науці. Виклики, з якими стикається наше суспільство на шляху побудови злагоджених відносин між інститутами громадянського суспільства та органами державної влади, змушують науковців приділяти цьому питанню все більше уваги. Важливу посередницьку роль у взаєминах по лінії «громадянське суспільство – державна влада» відіграють політичні партії. В залежності від свого статусу вони, можуть бути й інститутом громадянського суспільства, і належати до системи державної влади (так би мовити, парламентські та поза парламентські партії).

Враховуючи таку вагому роль політичних партій, для наукових розвідок залишилося ще чимало напрямків, які потребують свого детального розгляду. Один із таких аспектів – це ретельний аналіз програмових документів політичних партій.

Варто зазначити, що питання функціонування політичних партій у найрізноманітніших аспектах вже доволі широко представлені у наукових розвідках. В контексті аналізу програм політичних партій варто виокремити ряд наступних досліджень. Взаємозв'язок політичних партій та громадянського суспільства (як український та і закордонний досвід) висвітлено, наприклад, у роботі колективу авторів (Ю. Тищенко, П. Байор, М. Товт, С. Горобчишина) «Моделі політичної комунікації: політичні партії та громадянське суспільство» [14]. Загальні особливості програм політичних партій України представлені у роботі П. Ворони [3]. Натомість Т. Бевз [1] і Д. Горелов [4] звертають особливу увагу на позицію політичних партій щодо громадянського суспільства. Т. Бевз робить акцент на явище опозиції як складової частини громадянського суспільства [1, с. 45], а Д. Горелов розглядає не лише передвиборчі програми, а й законотворчі ініціативи депутатського корпусу, що мали відношення проблемних питань діяльності організацій громадянського суспільства [4, с. 24]. Проте, більшість робіт, предметом дослідження яких були програми партій, стосувалися політичних партій, що діяли в період виборчих кампаній 2006 р. та 2007 р. Таким чином, актуалізується питання сучасного стану проблеми, оскільки партійне життя в Україні зазнало серйозних змін після подій кінця 2013 р. початку 2014 р.

Мета дослідження. Зважаючи на такий характер попередніх досліджень важливо з'ясувати місце громадянського суспільства у програмних документах політичних партій, які представлені у політичному процесі сучасної України після «Революції Гідності».

Перед тим як перейти до розгляду програм партій, варто зупинитися на певних методологічних аспектах.

Перший методологічний аспект, на який потрібно звернути увагу полягає у необхідності надати визначення поняттю «громадянське суспільство». Важливість з'ясування змісту вказаного поняття обґрунтовується наступним: По–перше, не дивлячись на широке розповсюдження у політичному дискурсі поняття «громадянське суспільство», автори програм з тих чи інших причин могли його і не вживати, проте явища та процеси, які цим поняттям описуються, цілком могли бути в полі їхнього розгляду. По–друге, суспільні науки мають у своєму арсеналі чимало трактувань поняття «громадянське суспільство», тому не зайвим буде задалегідь зазначити, на яке визначення буде робочим у даному дослідженні. Отже, спиратимемося на визначення, яке подає відома дослідниця громадянського суспільства А. Колодій: «Громадянське суспільство – самоорганізована й саморегульована, автономна сфера громадського життя, у якій функціонують добровільні громадські об'єднання, виникають суспільно значущі ініціативи, формується соціальний капітал (довіра, норми, мережі і навички соціальної взаємодії та солідарності) і, в разі потреби, «виставляються» вимоги політичним суб'єктам та структурам державної влади» [5, с. 108].

Інший методологічний аспект полягає у тому, що станом на 18 січня 2017 р. в Україні Департаментом державної реєстрації та нотаріату зареєстровано 352 політичних партії [2]. Відповідно, виникає потреба в обмеженні цього списку до більш–менш придатної для аналізу кількості. Найбільш поширеною практикою є виокремлення так званих «парламентських» партій, оскільки саме вони мають найбільшу питому вагу в політичному процесі держави. Як відомо, змішана виборча система депутатів до Верховної Ради України передбачає обрання половини складу парламенту у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі (так звана пропорційна система партійних списків), а іншої половини в одномандатних виборчих округах (мажоритарна система).

У першому випадку ситуація зрозуміла – маємо шість партій, які пройшли до парламенту. У другому випадку ситуація дещо складніша. Якщо поглянути на список народних депутатів України, обраних на позачергових виборах народних депутатів України 26 жовтня 2014 року [13], то помітно, що депутати, обрані у одномандатних виборчих округах, можуть бути або членами певних партій, або ж суб'єктами їхнього висування є певна політична партія. Вважаємо, що більш доцільно звернути увагу на другий показник, оскільки у такому випадку (хоча б формально) обраний депутат повинен представляти у парламенті програмну лінію партії. В контексті аналізу програм політичних партій цей показник є ключовим. Отже, відповідно до суб'єкту висування до парламенту потрапили представники ще сімох партій (не враховуючи тих депутатів, чия партія пройшла і за партійними списками), але найбільшу кількість місць отримала політична партія Всеукраїнське об'єднання «Свобода» (сім депутатів).

Таким чином, маємо сім «парламентських» партій, програми яких візьмемо для аналізу: 1) політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» (далі

– «Батьківщина»); 2) Політична партія «Народний фронт» (далі – НФ); 3) Партія «Блок Петра Порошенка «Солідарність» (далі – БПП); 4) Радикальна Партія Олега Ляшка (далі – РП); 5) Політична партія «Об'єднання «САМОПОМІЧ» (далі – «Самопоміч»); 6) Політична партія «Опозиційний блок» (далі – ОБ); 7) Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Свобода» (далі – «Свобода»).

Отож, почнемо розгляд програм політичних партій з так званої пропрезидентської політично сили з Партії «Блок Петра Порошенка «Солідарність». Проблема громадянського суспільства покладена у серцевину програми партії, оскільки ідеологія партії ґрунтується на концепції солідарності. Її суть полягає у тому, що солідарність розуміється як «побудова сильної держави на силі громад та розвиток дієвих суспільних інституцій контролю над владою, [...] постійна готовність громадян до дії на захист своїх прав та свобод, [...] це самоврядність громад, це спроможність громадян організовувати власне життя у власному селі, місті, країні» [9].

У програмі зазначається, що базовим елементом солідарного громадянського суспільства виступають сильні самоврядні громади. Тому, автори програми стверджують, що ініціативні та здатні до самоорганізації громадяни є рушійною силою суспільства, як наслідок, одне з основних завдань для політичного класу країни – це давати якомога більше простору для ініціативи й саморозвитку громадян у економіці, політиці, суспільному житті [9].

В контексті відносин держави з громадянським суспільством відстоюється теза про те, що «сучасна держава повинна відчувати суспільство, постійно і результативно підтримувати відносини з громадськими організаціями, експертними середовищами, професійними спілками» [9].

Враховуючи такі вихідні тези, зрозумілим є те, що у програмі БПП приділена значна увага взаємодії державної влади і громадянського суспільства у виробленні тих чи інших напрямків державної політики. Зупинимося на тих моментах, де найбільше представлена роль громадянського суспільства.

Зокрема, одним з ключових моментів взаємовідносин по лінії «державна влада – громадянське суспільство» – є взаємодія на рівні захисту національного суверенітету. Значна увага приділяється волонтерським організаціям, що допомагають бійцям у зоні проведення АТО, та добровольчим батальйонам. У програмі зазначається, що «активна співпраця з добровольчими батальйонами та волонтерами має створити розгалужену мережу народного опору на випадок військової агресії» [9]. Також, в контексті підтримки ветеранів АТО, проголошується теза, що окрім матеріально-грошової підтримки з боку держави, їм повинна надаватися соціально-психологічна із залученням громадських організацій, волонтерів [9].

У контексті реформи житлово-комунального господарства відзначається вагомий роль громадської самоорганізації на ниві колективного управління господарством, а саме, утворення організацій співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ): «Уміння кооперуватися та діяти спільно в управлінні спільним господарством – одне з підґрунть становлення самоврядного суспільства, яке здійснює контроль над

управлінням державою. Держава має підтримувати творення та роботу ОСББ та інших форм колективного управління власністю» [9].

В контексті молодіжної та спортивної політики у програмі відзначається, що держава має усіляко сприяти соціальній та політичній активності молоді, стимулювати діяльність молодіжних організацій, рухів, участь у яких є початком їхньої солідарної відповідальності за майбутнє сильної, квітучої європейської України [9].

Окремо варто виділити питання, що стосуються охорони довкілля та культурної політики держави. Пропонується покласти на інститути громадянського суспільства певну відповідальність у виробленні та впровадженні державної політики у даних напрямках. Зокрема, зазначається, що «контроль за дотриманням виконання законодавства у сфері охорони довкілля має покладатися як на державні інститути, так і на громадськість, яка має бути залучена до співпраці з усіма без винятку органами державної влади, які здійснюють догляд за використанням та охороною природних ресурсів України». В контексті культурної політики на громадянське суспільство покладається ще більше обов'язків, адже, «культурна політика держави має максимально спиратися на підтримку самоврядних творчих спілок та організацій. Вони мають не просто допомагати державі у визначенні культурної політики, а й брати на себе управління і відповідальність за її розробку та реалізацію її конкретних напрямків» [9]. Варто відмітити, що дані тези з програми БПП можна тлумачити як примус до самодіяльності та покладання на інститути громадянського суспільства завдань, які їм не властиві. Порушується один з ключових принципів функціонування громадянського суспільства – принцип добровільності.

Продовжуючи розгляд програмних документів партій далі, слід відмітити, що програми наступних партій – «Батьківщина», НФ, ОБ та РП – більше схожі на передвибірчі гасла і не є настільки розгорнутими як програма БПП. Як наслідок питанню громадянського суспільства приділена не настільки значна увага. Зокрема програма, наприклад, НФ обмежується загальною фразою про те, що «інститути громадянського суспільства будуть залучені до вирішення найактуальніших проблем розвитку держави і суспільства» [7] та відстоюють необхідність «залучення громадськості до процесу антикорупційного моніторингу» [7].

Схожою до програми НФ є програма «Батьківщини» – лише декілька згадок про громадянське суспільство. Для прикладу, зазначається, що «надійним бронезином для української демократії стане надання громадянському суспільству максимально широких прав по контролю за владою» [10]. Побічно відзначається, що об'єднання територіальних громад має бути виключно добровільним [10]. Також, варто відзначити, що програма «Батьківщини» багато в чому несе популістичний характер та наповнена словами емоційного забарвлення, як наслідок, словосполучення «громадянське суспільство» може вживатися лише як сталий вираз, наприклад: «...їдемо на вибори новою і професійною командою, пліч-о-пліч з молодими представниками громадянського суспільства...» [10].

Програма РП також не приділила проблемі функціонування громадянського суспільства значної

уваги. Проте, враховуючи радикальний характер політичної партії, досить часто відстоюється ідея конфронтаційних відносин між певними інститутами громадянського суспільства та органами державної влади. В цьому контексті, наприклад, зазначається наступне: «Людей треба захищати, поки владу не оновимо. Всеукраїнська мережа захисників прав людини боронитиме українців» [12].

Програмні документи ОБ не містять позицій щодо проблеми громадянського суспільства [6]. Пояснити це можна тим, що програма пройнята ідеєю «опікунської» ролі держави щодо громадян.

З іншого боку цілком неочікуваним (враховуючи назву партії) є те, що програма «Самопоміч» коротко та лише в загальних рисах окреслює позицію партії щодо громадянського суспільства. Зокрема, в контексті оборони української держави партія пропонує підтримувати «громадян, які самоорганізувалися для допомоги війську, підвищення власної обізнаності, фізичної форми та патріотичного духу» [11]. Також у цьому контексті відзначається, що «небайдужість та громадська активність українців стане запорукою незворотних змін» [11]. Щодо питання характеру взаємодії держави і громадянського суспільства відзначається лише, що «Самопоміч» відстоює «співпрацю уряду та міністерств з громадськістю для прозорого та відповідального прийняття якісних рішень» [11]. Не дивлячись на таку стислість, програма «Самопоміч» більше уваги приділяє громадянському суспільству ніж програми «Батьківщини», НФ, ОБ та РП.

На останок варто розглянути програмні положення «Свободи». У досить всебічній програмі цієї правої партії знайшлося місце і для проблеми громадянського суспільства. Так, в контексті впровадження якнайширшого народовладдя «Свобода» пропонує «забезпечити членам громади право створювати будинкові, вуличні, квартальні комітети та інші органи самоорганізації населення» [8].

Серед особливостей програми «Свободи» варто виокремити те, що в ній певну увагу приділено профспілкам, які є важливим елементом громадянського суспільства. Зокрема, в контексті забезпечення соціальної справедливості партія пропонує сприяти розвитку дієвих незалежних профспілок [8]. Схожа позиція простежується і у розділі, що стосується молодіжної політики і виховання нового покоління, вимагаючи «забезпечити умови для діяльності незалежних студентських профспілок у вишах» [8]. Варто зазначити, що у попередньо розглянутих програмах питання профспілок оминається, вони побічно згадуються лише у програмі БПП.

Націоналістична позиція партії проявляється і в питанні особливостей функціонування інститутів громадянського суспільства. Наприклад, пропонується «проводити регулярні перевірочні організації, що працюють із молоддю, на предмет їхньої лояльності до української держави» [8].

Перед тим як підсумувати розгляд програм політичних партій, зазначимо те, що у більшості програмних документів представлено розуміння громадянського суспільства та його інститутів як чогось цілісного (єдиного) та аксіологічно позитивного (як те, що увібрало в себе лише позитивні риси та несе

позитивні цінності). Як наслідок, відсутнє розуміння можливості конфліктів інтересів між різними елементами громадянського суспільства. Наприклад, умовна громадська організація «Спілка захисників бродячих котів і собак» апіорі матиме конфлікт інтересів із будь-якою організацією, яка своєю метою ставить звільнення вулиць міста від бродячих тварин. Так само зрозумілими є потенційні конфлікти інтересів між «Спілкою роботодавців України» та профспілками. Тому, логічним є внесення в програми партій тез про те, що партія та / або органи державної вади виконуватимуть посередницьку і арбітражну роль.

Висновки. Аналіз програм політичних партій дає можливість зробити наступні висновки: 1) політичні партії мають приділити більше уваги у своїх програмах питанню взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади; 2) простежується чітка закономірність – чим більше програми партій відстоюють опікунську роль держави тим менше в ній приділяється увага інститутам громадянського суспільства; 3) програми партій часто мають популістський характер та мають вигляд передвиборчих гасел, як наслідок словосполучення «громадянське суспільство», яке вживається в цих програмах, не має змістовного характеру; 4) деякі політичні партії («Блок Петра Порошенка «Солідарність») пропонують перекласти ряд функцій держави на інститути громадянського суспільства (ці позиції вступають у протиріччя з теорією громадянського суспільства); 5) у програмах практично не відображено місце партії у структурі інститутів громадянського суспільства (відсутнє розуміння того, що політична партія також є елементом громадянського суспільства).

У контексті окреслення перспективних напрямків подальших досліджень варто зазначити, що доцільним є порівняння офіційної позиції політичних партій, яка представлена у програмах, з реальними діями лідерів та членів партій (законопроекти, які підтримувалися, публічні виступи, акції та заходи від імені партій, публікації у засобах масової комунікації тощо).

Список використаних джерел

- Бевз Т. «Образ» громадянського суспільства у документах політичних партій і його взаємодія з опозицією // Наукові записки [Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса]. – 2013. – Вип.4. – С.45–59.
- Відомості щодо зареєстрованих у встановленому законом порядку політичних партій станом на 18 січня 2017 року [Електронний ресурс] / Департамент державної реєстрації та нотаріату. – Режим доступу: http://ddr.minjust.gov.ua/uk/ca9c78cf6b6ee6db5c05f0604acdbdec/politychni_partiyi/.
- Ворона П. Передвиборчі програми політичних партій: сучасний етап розвитку громадянського суспільства // Актуальні проблеми державного управління. – 2008. – №2. – С.33–42.
- Горелов Д. Позиції парламентських партій України щодо засад розвитку громадянського суспільства // Стратегічні пріоритети. – 2008. – №4 (9). – С.24–30.
- Енциклопедія державного управління у 8-ми томах. Т.8: Публічне врядування / наук. ред. колегія: В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) та ін. – Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. – 630 с.
- Передвиборча програма Опозиційного блоку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://opposition.org.ua/uk/peredviborch-programa-opozicijnogo-bloku.html/>

7. Програма «Народного фронту» – «Відновлення України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfront.org.ua/program>.

8. Програма ВО «Свобода» – Програма захисту українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svoboda.org.ua/party/program/>.

9. Програма Партії «Блок Петра Порошенка «Солідарність» (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Київ, 2015. – Режим доступу: http://solydarnist.org/wp-content/uploads/2015/12/programa_solidarnist.pdf.

10. Програма партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ba.org.ua/programm/>.

11. Програма Політичної партії «Об'єднання «Самопоміч» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://samopomich.ua/wp-content/uploads/2014/09/program_OS.pdf.

12. Програма Радикальної партії Олега Ляшка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liashko.ua/program>.

13. СПИСОК народних депутатів України, обраних на позачергових виборах народних депутатів України 26 жовтня 2014 року // «Голос України». – 2014. – 12 листопада. – №218 (5968). – С.4–9.

14. Тищенко Ю. Моделі політичної комунікації: політичні партії та громадянське суспільство / Ю. Тищенко, П. Байор, М. Товт, С. Горобчишина; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К.: [Агентство «Україна»], 2010. – 148 с.

References

1. Bezv T. «Образ» gromadjans'kogo suspil'stva u dokumentah politychnykh partij i jogo vzajemodija z opozycijeju // Naukovi zapysky [Instytutu politychnykh i etnonacional'nyh doslidzhen' im. I. F. Kurasa]. – 2013. – Вып.4. – S.45–59.

2. Vidomosti shhodo zarejestrovanyh u vstanovlenomu zakonom porjadku politychnykh partij stanom na 18 sichnja 2017 roku [Elektronnyj resurs] / Departament derzhavnoi' rejestracii' ta notariatu. – Rezhym dostupu: http://ddr.minjust.gov.ua/uk/ca9c78cf6b6ee6db5c05f0604acdbdec/politychni_partiyi/.

3. Vorona P. Peredvyborchi programy politychnykh partij: suchasnyj etap rozvytku gromadjans'kogo suspil'stva // Aktual'ni problemy derzhavnogo upravlinnja. – 2008. – №2. – S.33–42.

4. Gorjelov D. Pozycii' parlaments'kyh partij Ukrai'ny shhodo zasad rozvytku gromadjans'kogo suspil'stva // Strategichni priorytety. – 2008. – №4 (9). – S.24–30.

5. Encyklopedija derzhavnogo upravlinnja u 8–my tomah. T.8: Publichne vjaduvannja / nauk. red. kolegiya: V. S. Zagors'kyj (golova), S. O. Teleshun (spivgolova) ta in. – L'viv's'kyj regional'nyj instytut derzhavnogo upravlinnja Nacional'noi' akademii' derzhavnogo upravlinnja pry Prezidentovi Ukrai'ny. – L'viv: LRIDU NADU, 2011. – 630 s.

6. Peredvyborcha programa Opozycijnogo bloku [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://opposition.org.ua/uk/peredvyborcha-programa-opozycijnogo-bloku.html>

7. Програма «Народного фронту» – «Відновлення України» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nfront.org.ua/program>.

8. Програма ВО «Свобода» – Програма захисту українців [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://svoboda.org.ua/party/program/>.

9. Програма Partii' «Blok Petra Poroshenka «Solidarnist'» (nova redakcija) [Elektronnyj resurs]. – Kyi'v, 2015. – Rezhym dostupu: http://solydarnist.org/wp-content/uploads/2015/12/programa_solidarnist.pdf.

10. Програма partii' «Vseukrai'ns'ke ob'jednannja «Bat'kivshhyna» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ba.org.ua/programm/>.

11. Програма Politychnoi' partii' «Ob'jednannja «Samopomich» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://samopomich.ua/wp-content/uploads/2014/09/program_OS.pdf.

12. Програма Radykal'noi' partii' Olega Ljashka [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://liashko.ua/program>.

13. SPYSOK narodnyh deputativ Ukrai'ny, obranyh na pozachergovyh vyborah narodnyh deputativ Ukrai'ny 26 zhovtnja 2014 roku // «Golos Ukrai'ny». – 2014. – 12 lystopada. – №218 (5968). – S.4–9.

14. Tyshhenko Ju. Modeli politychnoi' komunikacii': politychni partii' ta gromadjans'ke suspil'stvo / Ju. Tyshhenko, P. Bajor, M. Tovt, S. Gorobchishyna; Ukr. nezalez. centr polit. doslidzh. – K.: [Agentstvo «Ukrai'na»], 2010. – 148 s.

Shkirchak S. I., lecturer of the Department of Political Science, Petro Mohyla Black Sea National University (Ukraine, Mykolaiv), serhij.shkirchak@chmnu.edu.ua

Civil society in the program of political parties of modern Ukraine

The article is headlined the place of the civil society in the program documents of leading political parties of modern Ukraine. Evidence from major political parties which are represented in the Verkhovna Rada of Ukraine of the VIII convocation, it was revealed the main differences in their understanding of the role of the civil society in Ukrainian political life after «The Revolution of Dignity». Following from the analysis of the programs of political parties it is observed clear consistency – the more the programs of the parties stand up for the guardian role of the state, the less attention is paid to the institutions of the civil society. It is determined that a number of programs of the parties are populist in nature and considered to be a list of campaign slogans, as a result, the phrase «civil society» is used in these programs without proper and meaningful content. It is stated that in some programs of political parties (such as «Block Petro Poroshenko «Solidarity») is proposed to pass a number of the state functions to the institutions of the civil society (these perspectives go against the theory of the civil society). In conclusion the author points out those programs virtually do not describe the place of a party in the structure of the Ukrainian civil society institutions.

Keywords: political party, civil society, civil self-management, government, civil organization, parliament, populism.

* * *

УДК 327.57:323.1

Вонсович О. С.,

кандидат політичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин, ПРАТ
«Українсько-Польський вищий навчальний
заклад «Центрально-Європейський університет»
(Україна, Київ), sefnrof@iprnet.ua

Інтеграція України до системи європейської безпеки: чи можливе неможливе?

Метою даної статті – є дослідження можливості інтеграції України до системи європейської безпеки. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: згода із існуючих на сьогоднішній день внутрішніх проблем не вирішена навіть частково, а тому Україна не має можливості в повному обсязі інтегруватись до системи європейської безпеки; не маючи можливість повноцінно забезпечувати свої суверенітет та територіальну цілісність, маючи на своїй території нерегульовану конфліктну ситуацію, кризову ситуацію в політичній, економічній, соціальній сферах, а також ряд інших проблем та перешкод, така країна не може розглядатись навіть в якості кандидата на вступ до системи європейської безпеки, не кажучи вже про членство в Європейському Союзі; лише перехід від «слів» до «справ», лише робота у форматі «заява + повноцінне практичне втілення = кінцевий результат», лише забезпечення інтересів народу в повній мірі, нададуть можливість створити умови, в яких не тільки можна буде відновити позитивний імідж України в Європі та в світі, але і значно зміцнити свою національну безпеку за рахунок повноцінної інтеграції до системи європейської безпеки.

Ключові слова: система європейської безпеки, Україна, Європейський Союз, інтеграція, проблеми, перешкоди.

Основною проблемою, яку досліджує автор в даній статті, – є визначення можливості інтеграції України до системи європейської безпеки. Такими, які раніше не були достатнім чином обгрунтовані, видаються наступні аспекти: аналіз ряду внутрішніх проблем, які не дозволяють повноцінно інтегруватись до системи європейської безпеки, визначення їх специфіки та змісту, пропонування варіантів вирішення цих проблем та ряд інших.

В статті автором були використані матеріали вітчизняних ЗМІ, що дозволило автору можливість більш детально проаналізувати специфіку досліджуваної проблематики.

Метою даної статті – є дослідження можливості інтеграції України до системи європейської безпеки.